

Te Peretitenira'a *No Porinetia farani*

PIHA PUTURA'A PARAU 'API ***Mahana maha 19 nō tetepa 2019***

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

Pa'epa'e 'i te mau 'opuaraa 'a te mau 'oire

'Ua haamana te 'Apooraahau 'e toru aniraa 'āpī nō te mau faatupuraa 'ohipa 'a te mau 'oire. 'e mau aniraa tuātāpapahia 'e te piha 'a te DDC nō te hoo mai 'i te faura'o 4/4 'e hō'ē pereoo muto'i 'oire nō Papara 'e hō'ē pereoo nā te feiā tāmāumau 'auri pape 'a te 'oire 'o Tahaa. 'Iā 'amuihia teie tauturu 17 miriono toata te tuhaa 'e āmohia 'e te Fenua 'e 8 mirioni toata.

'Ua fārii ato'a te 'Apooraahau 'e turu 'i te tororaa 'auri pape rahi 'i Tuauru Mahina, tapurahia teie 'opuaraa 'i roto 'i te Parau faa-au 'o te mau 'opuaraa 'a te mau 'oire 2015-2020. Nō reiira, nō te hō'ē tapura faufaa titauhia 392 938 742 toata 'e āmo te Fenua 166 998 966, te toe nā te 'oire iho ia 'e āmo mai.

Haamauraa 'i te tomite arata'i 'o te 'Opuaraa Tuhaa Oteania te mau Fenua nō te tī'aau taraire 'i te natura ora (PROTEGE)

'Ua rave te 'Apooraahau 'i te hō'ē faaotiraa mana 'e haamau ra, 'e faanaho 'e te faatereraa 'i te tomite arata'i 'a Porinetia 'o te 'Opuaraa Tuhaa Oteania 'o te mau Fenua nō te Ti'aau 'i te natura ora (PROTEGE).

'I te 17 'e 18 'o tiurai nei, 'i tupu ai te rururaa mātāmua roa 'a te tomite pairati (COPIL) nō te 'opuaraa (PROTEGE), turuhia 'e te 'afata 'a Eropa FED. 'E maha fenua nā te ara moana tō roto 'i teie tomite.

Te mau 'aitauraa parau, 'o te faatereraa 'i te mau 'opuaraa nā mua roa, 'o te faa'ohiparaa ia 'i te matuturaa 'ohipa 'o te 10raa 'o te tarena FED tuhaa fenua INTEGRE. Niuha 'i ni'a 'i te mau rave'a 'e te tapura faufaa, te ture arata'i 'e te faatereraa nā reira te parau faa-au nā te reira 'i faarava'i roa 'i te pairatiraa 'o te tarena PROTEGE, 'i ni'a 'e piti rēni : te tomite pairati 'e te tomite tī'aau 'i ni'a 'i te fenua tātā'itahi 'a te mau PTOM.

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

Nâ teie mau tomite 'e haamana, 'e 'âpee 'e arata'i 'i te mau tapura tarena 'o te mau fenua, haamanahia atu ai 'e te tomite pairati 'o te tuhaa 'oteania. Te mau mero 'e pârahi 'i roto 'i te tomite fenua tâta'itahi tei te faaotiraa ia 'a te mau mana fenua.

'E 'âpee te Fenua 'i te faahoturaa 'i te mau taiete

'I roto noa 'i tâ na poritita 'e pa'epa'e 'i te faatupuraa 'ohipa, 'ua haamau mai na te Fenua 'e piti rave'a tauturu 'i te mau taiete.

- 'A tahi te tauturu nô te mau tauihaa nâ te mau taiete rii na'ina'i (AEPE) nô te 'apee 'i tô râtou tupuraa 'aore râ te faarahiraa 'i tâ râtou 'imiraa ;
- Te piti 'o te tauturu nô te faati'araa 'e te faaoraraa 'i te mau faretoa rii na'ina'i 'e te mau fare tâmaaraa (APCR) nô te 'apee 'i tâ râtou mau 'opuaraa haamaita'i 'i te mau fare tapihoo 'aore râ fare tâmaaraa 'i Porinetia nei.

'Ua fârii te 'Apooraahau 'e tauturu 'i ni'a 'i te faito '4 600 000 toata nô te faarava'i 'i te 10 122 867 toata moni papa 'a teie mau taiete. nâ roto 'i teie tauturu 'e tihepuhia 'e ono rima 'ohipa.

E'ita te môrî 'e haamarahia 'i atopa

Noa atu te mau tauuiiraa tarifa 'itehia 'i ni'a 'i te mâtete 'o Singapour nô te mau môrî 'i pâmuhia mai 'i atete ra, 'ua faaoti te 'Apooraahau, nô 'atopa 'iâ tâpe'a noahia te mau tarifa 'i ni'a faito 'o teie mahana.

Tuhaa moni tauturu nâ te OPH nô te mau 'opuaraa 'e rave rahi

'E aniraa nâ te Faaterehau 'o te nohoraa, 'ua fârii te 'Apooraahau 'e faataa 'i te tauturu ô te faatupuraa 'ohipa nâ te OPH:

Pâzururaa 2018 – tuhaa 1 – tapura 'ohipa pâruru 'i te pae 'o te uiraa te mau 'oire 'i Tahiti 'e Raiatea

Ia-au 'i tâ na tarena 'ohipa, 'e haamata te OPH 'i te mau arata'iraa pâruru uira nâ roro 'i te tâtâ'iraa 13 pu'e nohoraa OPH 'i Piraen Papeete, Papara, Faa'a 'e Raiatea.

'E 549 nohoraa 'e vai 'i roto 'i te rahiraa 13 haaputuraa fare OPH, 'e te tâtâ'iraa 'i te mau môrî ûrumu. Te tapura faufaa titauhia 'e 321 507 756 toata, âmohia 100% 'e te Fenua, npo te roaraa 'ohipa 'e 30 'ava'e.

Tâpûpûraa fenua 'i Hakapehi (Nuku Hiva)

'I roto 'i te arata'iraa 'ia parahi taraire te huiraatira tumu 'i ni'a 'i tô râtou mau motu 'e te 'ore 'e faahinaaro 'ia tere mai 'i Tahiti, 'ua faaoti te OPH 'e tâpûpû 'ia ti'a mai 17 tuhaa fenua 700 m² 'i Nuku Hiva. 'E fenua fatuhia 'e Porinetia 'o tei faaho'ihia 'i roto 'i te OPH 16 000 m² nô te faati'a 'i te mau nohoraa.

Te 'aanoraa rahi 'o teie fenua 'e 53 791 m² 'o te faataahia nô te tarahu-hoo 'e nehenehe 'i te feiâ 'e fatu mai 'i te nohoraa 'e fana'o 'i te tauturu fare OPH. 'Ua tuuhia te parau paturaa 'i 2018 ra. Te tapura faufaa titauhia 155 000 000 toata, faa-au-hia 15 'ava'e 'ohipa.

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

Tauturu nâ te feiâ toro'a tautai

Nâ te ture Fenua 'o te 17 'o tenuare 2019 'e nehenehe ai 'e tauturu nâ te hoo mai 'i te mâtêria ratioparauparau nâ te mau pahi tai'a. te faaotiraa mana 'a te 'Apooraahau nâ feppure 2019 'e faa'ohipa ra 'i te ture Fenua 'o te 17 'o tenuare 2019 'e haapâpû ra 'e fana'o 'i teie tauturu nâ te hoo mai 'i te mâtêria tratio parauparau nâ te ûai pahi tai'a.

'Ua haamana te 'Apooraahau 'e 2 tauturu nâ te nau pahî tautai nâ tua, 'a 25 atu ra ia pahi tei fana'o 'i teie tauturu. 'E 47 aniraa tei tapurahia 'e te piha a te Hau DPAM. 13 te toe nei 'e aore â 'i faatae mai 'i te aniraa.

Te faahamana'o nei te Faatereraahau 'e vai matara noa teie tauturu nâ teie matahiti. te titau nei 'o ia 'i te mau fatu pahi 'e poti tai'a, poti 'auhupu, 'ia faatae 'i tâ râtou aniraa 'i te piha 'a te DPAM.

'Ua matara teie tauturu mai te mahana mâtâmua 'o feppure 2019 ra, te tauturu 'a te Hau nâ te hoo mai 'e te tâmaumauraa 'e 50%. 'E hope teie tauturu 'i te 31 'o titema 2019. 'Ia hope mai teie tai'o mahana 'e faahepohia 'ia fatu te mau pahi 'i te ratio 'e 'aita 'e tauturu faahou nâ râtou 'o tei 'ore 'i faatae 'i te hô'ê aniraa tauturu 'i te DPAM.

Faaôraa 'ia Porinetia 'i roto 'i te rururaa SPTO

Te SPTO 'o te 'Apooraa 'o te Fâriiraa Manihini 'i Patitifa Apato'a fanauhia 'i 1983. 'o te SPTO tei riro mai 'ei 'amuiraa tuhaa tonohia nâ te faahotu 'i te fâriiraa râtere 'i roto 'i te tuhaa Patitifa. 'E 20 fenua mero : Micronetia, Fiti, Raroto'a, Marshall, Toromona, Kiripati, Nauru, Niue, Taratoni, Papua, Porinetia, Repupirita Taina, Hamoa, Hamoa Marite, Timor Leste, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Rapa nui 'e Wallis Futuna. 'O Porinetia te hô'ê 'o te mau mero faatupu 'i te SPTO.

'E pârahi ato'a mai 143 mero taiete unuma, 'e rave rahi nâ Tahiti nei : Tahiti nui Travel, Tahiti Tours, Tekura Tahiti Travel 'e South Pacific Management. Nâ teie 'amuiraa mero, 'e faati'a 'e haamau 'i te mau tarena tihaniraa, haapiipiraa tapihoo 'e te mau taiete râtere taata 'i roto 'i te fenua fârii. Te faufaa rahi, 'e tâhō'ê 'i te pûai 'ohipa, 'ia tae 'i roto 'i te mau fâreireira rahi nâ te pae 'o te fâriiraa manihini. 'E 'amui atu ia te Faaterehau vahine 'i roto 'i te rururaa 'a te SPTO 'e tupu 'i Niue, mai te 29 'o tetepa 'e tae 'i te 5 'o atopa nei.

Faturaa mâtêria 'e faaineineraa 'i te hoopateraa : tauturu moni nâ te EPIC Vanille de Tahiti

'Ua faataa te 'Apooraahau 'e piti tuhaa tauturu, nâ 2019 nâ te Fare Vanira O Tahiti, 10 000 000 toata, nâ te faatupuraa 'ohipa, te hooraa mai 'i te mâtêria 'ohioa 'e nâ te mau mâ'imiraa rave'a pârruru ma'i vanira, te tauihaa hi'opo'a 'i te faito maita'i 'o te vanira, te titi'araa 'i te vanira pautuûtu 'i mua 'i te mau ma'i.

Te piti 'o te tauturu, 1 000 000 toata nâ te faatereraa 'ohipa, te faaineineraa 'i te hoopateraa vanira 'e tupu 'i te hope'a matahiti 2020 'i Tahiti nei. Te titauraa 'ia 'imi 'i te hôani nâ te ara, faaôti 'i te rahi 'o te vanira hinaarohia, faaôti te mau tauihaa hinaarohia nâ te mahana hoopateraa, haapâpû 'i te rêni 'e te faatureraa nâ tauâ mahana ra, 'inaha a

tahi nei teie huru tapihooraa 'a tupu ai nâ te 'amaa 'imiraa faufaa 'o te vanira 'i Porinetia nei.

Tauturu nâ te hâpiiraa CED Saint-Joseph nô Taiohae

'Ua fârii te 'Apooraahau 'e tauturu 'i te hâpiiraa Saint-Joseph nô Taiohae nô te tere 'o tâ na mau piahi nô te hô'ê pu'etau hâpiipiiraa 'e tupu 'i Ni'a Mata'i nei.

Te CED St Joseph nô Taiohae 'i Nuku Hiva 'e hâpiiraa toro'a ia 'o tei 'avarihia 'i 1998, 'e haapiihia nei te mau toro'a tano nô te fenua 'e pârahihia 'e râtou. Nô te faarava'i 'i te 'ite hâpiihia nei 'i reira, 'e faanaho na ihoa 'o ia 'i te mau faarava'iraa hâpii nô te pu'etau 'e 5 'aore râ 'e 8 hepetoma 'i roto roa 'i te mau taiete faa'apu, 'i Tahiti 'e Moorea ihoa râ, nô te mau piahi 'e titau 'i te parau tû'ite Bac pro. Te tauturu faataahia nô teie tarena 'e 2 000 000 toata.

Te toru 'o te ta'urua Digital Festival Tahiti 'i te 16 'e tae 'i te 19 'o atopa

Mai te ta'urua mâtâmua nô 2017 mai, 'ua 'itehia te ruperupe rahi 'o te Digit Festival 'e 'ua manuia te 'ohipa 'amuiraa mai te mau piha 'ohipa 'a te Hau 'e te mau taiete tivira nô te faahotu 'i te faa'ohiparaa 'i te rimarima uira 'i Porinetia 'e te tuhaa Patitifa 'Apato'a.

Nô te toru 'o te matahiti, te titau manihini nei te Digit Festival Tahiti 'ia here mai 'e hi'o 'i te mau rave'a 'âpî atu 'o te Tech4Islands 'e 'ite ato'a mai 'i te mau rave'a hope'a nei 'o te 'ihianohaa nô te hô'ê faahoturaa taraire 'o te mau motu, nâ roto 'i te auraro 'i tô tâtou iho tumu 'e tô tâtou 'aua natura, nâ roto atu 'i te mau tumu parau 'âpî Smart Island DFT2019 :

1. *Smart Tourism* : haafauaa 'i tâ tâtou iho tumu 'e natura nâ te ara mâ te faa'ohipa 'i te 'ihianohaa nô te haapaari 'i tô tâtou ti'araa, faarava'i 'i te mau mea 'e vai nei 'e tapura 'i tô tâtou mau motu 'i ni'a 'i te rēni fârii râtere taraire ;
2. *'imiraa faufaa taraire* : haapaari 'i tô tâtou ti'amâraa 'i te faahotu mâ te faa'ohipa tano noa 'i tâ tâtou mau hotu, haamaita'i 'i te faa'ohiparaa uira 'e faaiti 'i te tu'inoraa natura. (nâ roro 'i te 'ohipa 'amui 'a te ADEM 'e te mau taatiraa a te mau taiete 'o te fenua-EPER ;
3. *'Imiraa Faufaa Moana* : 'ia roa'a te maita'i hau'ê 'i te ti'aauraa 'i tâ tâtou mau hotu, fenua 'e fare 'ohipa moana, haamaita'i 'i te haaputuraa parau nô te pâruru 'i te mau tairoto 'e te taitua, 'ohipa 'amui 'e te Cluster Maritime 'a Porinetia ;
4. *Poritita 'âpî nô te huiraatira* : faa'ohie 'i te faa'ohiparaa rorouira, haamaita'i 'i te fâriiraa huiraatira, tâ rorouira 'i te mau 'aitauraa 'e te mau 'opereraa parau 'ia fâna'o tô te mau motu atea 'i te mau turamaraa ato'a 'e vai nei ;
5. *Te motu 'o te 'api rorouira* : nô te faa fâna'o 'i te pae rahi 'i te turamaraa nâ roto i te rorouira, 'ia faaôhia mai te taato'araa 'e manuia ai te 'api rorouira, nô râtou ato'a 'i roto 'i te mau motu atea.

'O teie te mau tumu parau rahi 'e tuâtâpapahia : 'i te 16 'o atopa 'i te hora 2 'e tae 'i te hora 4 nô te mahana (business) faataahia nô te 'aitauraa mana'o 'o te feiâ toro'a 'imi faufaa, 'i te 17 'e te 18 'o atopa hora 9 'e tae 'i te hora 6 'e mahana faataahia nô te

huiraatira, 'e 'i te 19 'o atopa 'i te hora 9 tae atu 'i te hora 1 'o te mahana faataahia nô te mau 'utuâfare, 'ia nehenehe 'ia râtou 'e 'ite te mau tauraa rahi.

Te tauraa poritita nô te huiraatira : te vairaa 'o te 'ohipa ôti 'i 2019

'I mua 'i te tia'iraa pûai 'e te 'u'ana 'o te huru 'ohiparaa 'a te mau piha 'ohipa 'a te Hau, 'i te mau hinaaro 'a te hô'ê nunaa 'i roto 'i te horo 'o te tau, 'ua ti'a roa 'i te mau piha 'ohipa 'a te Hau 'e tô na feiâ 'ohipa 'e 'apee 'ê 'e pâhono 'i te hinaaro 'o te hui'a, te hô'ê tâviniraa huiraatira tano 'e te 'ohie. Nô te tapae 'i ni'a 'i teie fâ 'e titauhia 'ia feruri faahou 'i ni'a 'i te arata'iraa 'ohipa 'e tia'ihia nei 'e te huiraatira. Te tauraa poritita nô te nunaa, 'ia nâ rotohia ia 'i te rave'a 'e te moihaa maoti te faa'ohiparaa 'i te roro taata, tei reira te rave'a pâpû 'o te tau-faa-apî-raa. Te faanahoraa 'i teie mau mahana 'o te tauraa poritita nô te hui'a mai 2015 nâ Porinetia rave 'apitihia 'e te Hau nui 'e te mau 'oire.

Nô te faaitoito 'i te faatupuraa 'i te mau rave'a 'e te faa'ohiparaa 'i te mau moihaa 'âpî 'i roto 'i te tîaauraa piha 'ohipa 'a te Hau 'e te faati'a 'i te poritita huiraatira, 'amui mai te Tomitera Teitei, te Hau fenua, te hâpiiraa CGF 'amui ato'a mai te hâpiiraa teitei 'a te Repupirita (ENA).

Nô te hâpii 'i te pupu taata tau poritita 'o te fenua, 'e te haapûhararaa 'i roto 'i te mau piha a te Hau, 'ua faarevahia 'e 6 rima 'ohipa 'o te fenua nei, nô te hô'ê pu'etau hâpiipiraa 'i te ENA 'i novema 2018. Nâ te 'afata 'a farani 'i âmo 'i te tapura faufaa nô teie tere.

Tei raro a'e râtou 'i te 'amuiraa piihia « Va'a Api Pû », tei roto teie 'i te tâmatamataraa. 'e faa'ohipa nau ti'a nei 'i tei hâpiihia 'i roto 'i tô râtou tere 'i te ENA 'i roto 'i tâ râtou iho pû 'ohipa nâmu roa 'e nâ roto atu ai 'i te mau piha 'a te Hau 'e te mau Faatereraahau fenua anei, mai te piha 'o te u'i 'âpî 'e te tu'aro, 'e te vai atu ra. Nâ te DRMA 'e faanaho 'i teie mau fâreireira, 'ua faa-au-hia 'ia tutava ato'a mai te mau 'Apooraa mana, 'e te faaô ato'araa mai te mau arata'i 'ohipa 'a te Hau.

Te 'Apooraa rahi, te Apooraa Matutu Ti'arau, te 4amuiraa 'o te mau 'oire SPCPF, te hâpiiraa teitei a Porinetia 'e te faatereraa 'o te mau tere manureva tuvira 'o te haapâpû mai 'i tâ râtou faaôraa 'i roto 'i teie rênî 'ohipa. 'Ua ineine te tâato'araa 'o te mau piha 'ohipa 'a te Hau.

Nâ roto 'i te tuharaa 'ohipa, 'e 'amui mai te feiâ faa'ohie 'ohipa 'a te ENA tarenahia nô te 17 tae atu 'i te 25 'o atopa nei, mai teie te faanahoraa:

- 17 tae 'i te 19 'o atopa : haapaariraa 'i te 'ite 'o te mau hâpii Vai Api Pû ;
- 21 tae 'i te 22 'o atopa : ta'irururaa 'a te mau ti'a mana 'e te mau arata'i 'ohipa hui'a, tumu parau « *faatupu 'i te tauraa 'ohipa a te Hau nô te paturaa poritita 'âpî* » (80 taata te fâriihia, 20 nô te fenua).
- 23 'o atopa : mahana 'o te tauraa 'a te Hau (JIP2019)

Nô teie JIPF2019, 'ua tarenahia 'tee mau rururaa 'ohipa 'e te tâ-pupu-raa 'ohipa 'amui mai te tâato'araa te huiraatira 'e te ENA. 'E tatara mai te Tomitera teitei 'i te mau faa'ohiparaa rorouira 'o tâ na mau piha 'ohipa, 'i Raiatea 'e Nuku Hiva.

- 24 e 25 'o atopa : hâpiipiraa rauti a te mau piha 'ohipa 'a Porinetia 'i ni'a 'i te tumu parau « 'apo 'ite 'e faa'ohipa 'i te tauraa a te Hau » 100 taata te fâriihia, 50 nâ te Fenua.

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

Hâpiiraa toro'a rima'i tumu

'I roto noa 'i te tereraa poritita 'o te faahoturaa 'i te rima'i, nô te torura 'o te matahiti 'e faatupuhia te hâpiipiraa toro'a rima'i tumu, 'e rave rahi fâ : faatoro'araa 'e haafaufaa 'i teie 'amaa 'o te rima'i tumu, tauturu 'i te 'ia toro'ahia a'e te feiâ 'aore 'e 'ohipa 'aore râ 'e 'ohipa nei 'i roto 'i te mau taatiraa, faaitoito 'i te û'i 'âpî 'o te fenua nei 'ia rave 'i teie toro'a 'a haamau atu ai 'i tâ râtou iho 'imiraa faufaa.

Nô te toru 'o te matahiti « faaineine nô te mau toro'a rima'i tumu », hâpiiraa nô roto mai 'i te taatiraa « Activ' Result » nô te rahiraa 10 taata hâpii, matahi 18 tae atu 40, feruriraa paari 'i ni'a 'i te 'opuaraa rima'i tumu. 'E tupu te hâpiiraa mai te 9 'o tetepa tae atu 'i te 25 'o atopa.

Te hâpiiraa puta nô te pae ia 'o te tî'aauraa taiete 'e te tihaniraa, te hâpa'o faufaa 'e tai'o numera, te ture 'e te mau faaheporaa 'a te mau taatiraa, hô'ê reo 'ê'ê, te tua'aai 'e te tioterafi, te mau 'apooraa mana 'e te tereraa 'ohipa 'a te Hau. 'I te pae 'o te 'ohipa rima 'e nehenehe 'i te mau piahi nei 'e fârerei 'i te pûai ora 'o te 'imiraa faufaa 'o te Fenua nei, faanaho ato'a 'i te mau 'aitauraa mana'o nô te haru mai 'i te mau rave'a nô te faatupu 'i tâ râtou 'opuaraa.

'Iâ hope mai teie pu'etau hâpiipiraa, 'e 'apeehia râtou, 'e te puu hâpii, 'i roto 'i tâ râtou 'opuaraa nô te roaraa hô'ê matahiti, faatehia te mau parau 'apee 'i roto 'i te pû a te Hau hâpa'o 'i te 'ohipa rima'i. Te fâ hope'a roa 'o teie 'ohipa 'iâ nehenehe 'i te 'amaa 'o te toro'a rima'i 'ia riro mai 'ei puna 'o te faatupuraa 'ohipa nâ roto 'i te faati'araa 'i te taiete unuma, taatita atu 'i te hinaaro pûai 'e haafaufaa 'i te 'ite vaiihohia mai 'e te mau tupuna.

Haamana'oraa 'o te 80 matahiti 'o te piiraa 'a te tenerera de Gaulle

'I te 18 'o tiunu 2020 'e tapa'o ia 'o te 80 raa matahiti 'i fâroohia ai te ti'a'oro tuiroo mai Ronetona mai, 'a te tenerera de Gaulle nâ roto mai 'i te ratio BBC 'i 1940, taibe 'o te ti'araa mai te nuu tivira farani, 'ua fâroo ato'ahia teie reo 'i Porinetia 'e 'o tei pâhono 'i tauâ piiraa nei, 'i tetepa 1940, 'a te nuu 'aro 'a Farani Ti'amâ.

Nô te faahanahana 'i te râ mahana, 'e faanaho te Faatereraahau 'o te Ta'ere 'i te mau arata'iraa 'ohipa, tâmoni 'ore matara nô te huiraatira, 'ia rahi mai te nunaa nô te faahanahana 'i te mau tamarii Tahiti 'o tei reva na 'i roto 'i yeie tama'i rahi. Nô te reira 'e nâ roto atu 'i te Fare Tauhiti Nui, te piha a te Hau hâpa'o 'i te mau parau 'e te mau hoho'a haaputu 'a Porinetia – Te Piha Faufaa Tupuna, 'apitihia mai 'e te tâatiraa Hiro'a Ma'ohi, 'i teie mau taime 'i muri nei 'e vauvau taato'a mai ai te Faaterehau 'o te Ta'ere 'i te tereraa 'o tauâ mahana ra.

Haamanaraa 'i te tapura faufaa 2018 'o te 'afata 'a te feiâ rave 'ohipa (RGS)

'Ua 'opani te faa'ohiparaa 'afata faufaa 'amui 'e 'ua vai mai te hô'ê 'âpoo 'i ni'a 'i te faito 'e 830 mirioni toata, te topa rii atu ra ia te faufaa haaputu piri 'i te 32,654 miria toata (-2,48%). 'Ia faa-au-hia 'i tô te matahiti ma'iri, te toparaa 'amui 'e 477 mirioni toata.

'E piti 'amaa teie 'e fifi nei : te 'amaa 'o te ma'i 'e te 'amaa faatuharaa A.

- Te 'amaa ma'i 44% 'o te faa'ohiparaa moni

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

Tei faa'ohipahia 'e 37,257 iria toata, 3,6 miria 'ei moni mahana, 'e 33,6 miria 'e mau faaho'iraa moni faa'ohipahia 'e te pâruru totiare).

Tei mau faaho'iraa moni âmohia te taato'araa 'e te moni huihui 'o tei maraa mai nâ roto 'i te mau tihepuraa 'âpî (7,6 miria toata maraaraa).

'Ia hope mai 'o 2018, te 'apoo 'o teie 'afata 1,186 miria, te 'aano atura teie 'apoo 'ia 'amuihia tei te tai'o 15,143 miria toata, 'e 8,468 miria 'e 'oroihia 'e te Fenua te (FADES).

Te tuhaa 'e âmohia 'e te FADES te haere atura 'i te rahi 'e 2 miria 'i ni'a noa hô'ê matahiti (4,689 miria 'i 2017 'e 6,675 miria 'i 2018). 'E po'i râ teie 'apoo 'i 2019 nei, nâ roto 'i te huihui taa'ê haamauhia 'i tei ihoa matahiti, nâ te mau fatu taiete noa 'e âmohia 'i teie tuto (ture Fenua nô te 31 'o tenuare 2019).

- Te 'amaa faatuhaa A (38% 'o te faa'ohiparaa moni) 'o te piti 'o te 'afata 'e 'apoo nei.

Te moni huihui 'e 31,136 miria 'ua maraa ia 'e 6% 'ia faa'au-hia 'i tō 2017 (1,830 miria).

Noa atu tei maraaraa, 'aita te moni huihui 'e rava'i ra nô te âmohia 'i te 'afata matahiti titauhia (34,080 miria). Te maraa nei teie pae 'e 4% (+1,453 miria), te tumu nô te rahi 'o te taata 'i faatuhahia 'i teie matahiti (+1203 taata, 'ia 'amuihia 'e 32 857 tei roto 'i te faatuharaa), te faito moni raro 'o te faatuharaa 'e 86 490 toata.

Teie atu ra ia te 'apoo 'e 3,536 miria toa, 'o teie te 'afata fifi roa a'e. teie râ 'ia tai'ohia te faufaa faa'ohipahia nô te 'afata totiare 'o te faathaaraa (FSR), teie atu ra ia te 'apoo 'o te 'afata A 1,325 miria toata.

Te tahi atu mau 'amaa 'o te 'afata turuutaa te 'âpî nei ia 1,681 miria toata 'i teie matahiti.

- Moni tamarii : +1,100 miria toata ;
- Tauturu nâ te ruhiruhiâ rave 'ohipa : + 18 mirioni ;
- 'Ati 'i ni'a 'i te 'ohipa : +220 mirioni ;
- Faatuharaa B : +343 mirioni.

Fâriiraa 'i te 'apoo 'o te 'afata pâruru 'ati ma'i 'i te 'opaniraa tai'o 'i te 31 'o titema 2018

Te ture Fenua nô te 31 'o tenuare 2019 nô te faatupu 'i te huihui taa'ê nô te tauturu 'i te 'aifaitoraa 'o te 'afata pâruru 'ati ma'i 'a te feiâ rave 'ohipa.

Nâ te mau fatu taiete noa 'e âmohia 'i teie huihui taa'ê, 'o tei haamauhia nô te roaraa 'e maha matahiti, tae roa 'i te 'otamura ti'a 'o te 'apoo 'o te 'afata pâruru 'ati ma'i 'o te 'ore 'e âmohia 'e te FADES, 'i te 31 'o titema 2018, tei te 'Apooraahu râ te haamanaraa mai 'i te tai'o 'itehia 'i te 31 'o titema 2018, te 'apoo 'e vai nei 'e 6 674 246 203 toata.

Hâpiiraa: faatanoraa tarena tua'aai 'e te tioterafi

Te mau tarena 'âpî 'o te hâpiiraa 'i te tua'aai 'e te tioterafi nô te mau piha 1 'e te mau piha 2 'o te mau hâpiiraa tuarua 'o tei piâhia 'i roto 'i te puta mana 'a te hâpiiraa farani 'i te 22 'o tenuare nei.

Nâ ni'a 'i te 'irava 1 'o te parau faa-au 'o te 22 'o atopa 2016 nô ni'a 'i te hâpiiraa 'i rotopû 'ia Porinetia 'e te hau nui, nô Porinetia 'e faatere 'i te tarena faauehia 'e te Faatereraahau 'o te Hâpiiraa farani, te hâpiiraa teitei 'e te mâ'imiraa, 'e nehenehe ato'a, 'ia-au 'i te tô na mau mana 'i te pae 'o te hâpiiraa, 'e 'o'omo 'i te mau faatanoraa 'o tâ na 'i faaoti.

Nô reira, 'ua tuuhia atu te mau tarena 'âpi 'o te hâpiiraa tua'aai 'e tioterafi nô te mau hâpiiraa tuârua, 'i mua 'i te Tomite teitei 'o te hâpiiraa 'i Porinetia nei 'i te 21 'o tiunu nei 'e 'ua fârii 'amuihia mai.

Teie mau faarava'iraa tarena nô te tua'aai 'e te tioterafi nô te mau piha 2 'nô te faarava'ia te hâpiiraa 'i ni'a 'i te mau tuparau nei : te hâmaniraa 'i te hô'ê 'amuiraa ta'ere (te mau Mâ'ohi tahito), 'E tau haerehia te mau hora tâmau nô te tahi atu tumu parau 'o te tarena.

Te faatanoraa 'e te rahiraa hora hau nô te mau piha 1 nô te neheneheraa te hâpiiraa 'ê atu 'e ô 'i roto 'i te mau tumu parau nei : te 'âai 'o te 'amuiraa fenua farani 'i Oteania 'i 1880 'e tae 'i 1914, te faaôraa 'o Porinetia 'i roto 'i te tama'i rahi, te 'âai 'o te 'oire pû Papeete nô te turama 'i te haapapaaraa 'i te fenua Mâ'ohi, te 'imiraa faufaa 'i te pae 'o te fâriiraa manihini, te huru 'o te faa'ohiparaa fenua mataienaa.

'Ia-au 'i te parau faa-au nô te 22 'o atopa 2016 nô ni'a 'i te hâpiiraa 'i rotopû 'ia Porinetia 'e te Hau nui, 'ua faatae 'o Porinetia 'i te rata faaâra 'i te Hau nui, 'e te faatereraa hau 'o te hâpiiraa, 'i teie mau faarava'iraa.

Tauturu nô te IJSPF nô te tuâtapaparaa 'ohipa 'e patu 'i te hô'ê

'Ua faaoti te 'Apooraahau 'e faataa 'e 25 mirioni nô te IJSPF, nô te 'opuaraa 'e patu 'i te hô'ê fare tu'aro nô te 'ohipa taputô 'i te fenua tu'aro 'e vai 'i punaruu.

Tei te-au o te teimeha 'o teie 'opuaraa, nô TNAD 'e hâpa'o mai 'i teie paturaa. Te tuhaa mâtâmua 'o te paturaa 'i te fare teitei hô'e tahua nô te haatu'aro taputô mai te judo, ju-jitsu, karate, etv..., te moto 'e teie tu'aro 'âpî te MMA, 'inaha nô teie taime 'e mea purara râtou 'i Porinetia nei. 'Ua faaotihia 'ia haaputu 'ia râtou 'i te vâhi hô'ê 'e 'i roto 'i te hô'ê fare nahonaho maita'i, 'ia fatu te û'i 'âpî 'i te hâpiiraa tu'aro teitei atu.

Tauturu moni nô te mau fare hâpiiraa 'a te Hau

'Ua faataa te 'Apooraahau 'i te tauturu moni nô te tereraa 'ohipa 'a te mau fare hâpiiraa 'a te Hau, 'ia-au 'i te tuharaa 'i raro nei:

Collège Teriitua A TERIIEROITERAI de PAEA	1 290 463
Collège Teriitua A TERIIEROITERAI de PAEA	1 139 718
Lycée Paul GAUGUIN	188 143
Lycée Paul GAUGUIN	586 221
Lycée Paul GAUGUIN	2 934 349

Lycée Paul GAUGUIN	1 687 792
Collège AFAREAITU	344 700
Collège ATUONA	976 650
Collège de FAAROA	76 600
Collège de HAO	398 320
Collège de HUAHINE	160 860
Collège de MAKEMO	383 000
Collège de MATAURA	229 800
Collège de RANGIROA	306 400
Collège de TARAVAO	861 750
Collège de UA POU	137 880
Lycée polyvalent Ihi-tea no Vavau	1 149 000
Lycée polyvalent de TARAVAO	574 500
Lycée professionnel de UTUROA	306 400
Lycée de UTUROA	497 900
Collège Tinomana EBB de TEVA I UTA	459 600
Collège de TARAVAO	919 040
Collège de TARAVAO	612 000
Collège de UA POU	199 916
Collège de UA POU	700 000
Collège de UA POU	368 683
Collège de TAIOHAE	419 403
Collège de PAPARA	587 600

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

Collège de PAPARA	500 000
Collège de PAPARA	508 500
Collège de PAPARA	587 600
Collège de PAPARA	84 572
Collège de PAPARA	1 103 040
Lycée Tuianu LE GAYIC	374 295
Lycée Tuianu LE GAYIC	723 360
Lycée Tuianu LE GAYIC	1 608 600

Tauturu moni nô te tereraa 'ohipa 'a te mau taatiraa tu'aro

'E ono aniraa tauturu nô te mau taatiraa tu'aro, tâ te 'Apooraahau 'i hi'opo'a 'e 'ua fârii 'ia horo'ahia 'e 5 414 000 toata nô tereraa 'o tâ râtou 'ohipa. Te tuharaa:

- 'Amuitahiraa Tu'e pôpô, 950 000 toata nô te tere 'o te pupu mâ'iti 'i Vanuatu 'i tiunu 'i ma'iri ;
- 'Amuitahiraa volley-ball 950 000 toata, nô te heiva tu'aro 'o Patitifâ 'i ma'iri ;
- Taatiraa Manureva i te rai matua tini 300 000 toata nô te heiva 'i Rurutu 2019 'i Moerai ;
- Taatiraa Te Anaorivai 191 000 toata nô tâ na mau faanahoraa matahiti 2019 ;
- Taatiraa Section sportive Jeunesse Marquisienne football 1 246 000 toata nô tâ na mau ta'urua matahiti 2019.
- Taatiraa Manu Ura 1 777 000 toata nô tâ na mau faanahoraa matahiti 2019.

Faanahoraa 'i te rururaa mâtâmua roa 'o te utaraa viivii 'ore

Nâ te Faatereraahau , faaineinehia mai 'e te Faatereraahau 'o te Paturaa 'e te utaraa taata 'e te Faatereraa 'o te utaraa 'i ni'a 'i te fenua, 'amui mai te pû 'a te Hau nô te Arutaimareva 'e te pû 'o te ito (ADEME), nô te faaineine 'i te rururaa rahi mâtâmua roa nô te parau 'o te utaraa mâ, 'i te 25 'o tetepa nei, 'i te Fare 'o te 'Apooraa 'a Porinetia.

Faanahoraa nô te hô'ê noa mahana, 'e rururaa nô te huiraatira 'e nô te huiraatira 'i reira 'e vauvauhia mai te mau tapura 'ohipa 'i ravehia 'e 'o te ravehia 'e te mau 'oire nô reira te pûai ora tivira nô te hô'ê utaraa tairaire 'i te fenua nei. 'E faanahohia te mau vâhi faa'iteraa 'ohipa, te mau horo'araa mana'o 'o te huiraatira 'e te 'aitauiraa mana'o nô te faahiti 'i te mau rave'a 'o tei haamauhia mai 'e te haamauhia.

'Ua faaô mai na 'o Porinetia 'i roto 'i teie arata'iraa 'ohipa nô roto 'i te mau faatereraahau rau, nô te pâruru 'i te 'aua natura 'e te faa'itiraa 'i te viivii faatupuhia 'e te mau faura'o uta

taata. 'Inaha, 'o teie te numera piti 'o te teimaha faufaa 'a te mau 'utuâfare, te mau îto. 'I 2017 ra, 'e 53% 'o te mau îto 'amuhia 'i Porinetia 'o te mau môrî pereoo ia.

Nô te tau'i te reira, 'ua haamau te Fenua 'i te mau tauturu nô te huti 'i taata 'iâ hoo mai 'i te pereoo 'e te tere 'i te îto uira, 'E haamauhia hô'ê tarena arutaimareva 'e te rêni arata'i 'o te mau pereoo uta taata nâ reira nô te mau faura'o 'e tere nei nâ roto 'i te mau motu, nâ te hô'ê faaueraa mana 'e 'iriti 'i teie 'opuaraa.

Nô te 'apee noa 'i teie mau arata'iraa nei, 'e 8 pereoo mataienaa 'âpî 'e tere 'i te îto uira, tei tae mai, fatuhia 'e te taiete RTCT, 'o tei haamata 'i te tere 'i Tahiti nei mai tenuare mai. 'E tae faahou mai hô'ê tâtini pereoo mai teie 'i te area 'o te hope'a matahiti 2019.

'Ua tapurahia teie 'opuaraa 'i roto 'i te tarena arata'i 'o te utaraa taata 'e te mau tere taraire 'i Tahiti 'e te piha 'âpi hâpa'o 'i te utaraa taata.

-0-0-0-0-0-